

УДК 368.03 (477)

Дарина БіЛА

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМНО ВАЖЛИВИХ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Доведено необхідність визначення системно важливих страхових компаній в Україні. Досліджено зарубіжний досвід ідентифікації глобальних системно важливих страхових компаній, а саме перелік критеріїв, що увійшли до методології, розробленої Міжнародною асоціацією органів страхового нагляду. Сформовано авторську методику визначення системно важливих страхових компаній на національному рівні, яка побудована на основі показників трьох категорій: розмір, взаємопов'язаність, нестрахова діяльність. За результатами проведеного дослідження визначено перелік системно важливих страхових компаній України.

Ключові слова: системно важливі страхові компанії, глобальні системно важливі страхові компанії (G-SIIs), критерії ідентифікації, методика визначення, регулювання, Міжнародна асоціація органів страхового нагляду (IAIS).

Дарина БЕЛАЯ

Формирование методики определения системно важных страховых компаний в Украине

Доказана необхідність визначення системно важливих страхових компаній в Україні. Исследован зарубежный опыт идентификации глобальных системно важных страховых компаний, а именно перечень критериев, использованных в методологии, разработанной Международной ассоциацией органов страхового надзора. Сформировано авторскую методику определения системно важных страховых компаний на национальном уровне, которая построена на основе показателей трех категорий: размер, взаимосвязанность, нестраховая деятельность. По результатам проведенного исследования определен перечень системно важных страховых компаний Украины.

Ключевые слова: системно важные страховые компании, глобальные системно важные страховые компании (G-SIIs), критерии идентификации, методика определения, регулирование, Международная ассоциация органов страхового надзора (IAIS).

Daryna BILA

Developing the methodology for identifying a systemically important insurers in Ukraine

Introduction. *The lack of a legislative approach to the identification of a national systemically important insurers requires appropriate scientific research.*

Purpose. *Developing a methodology for identifying national systemically important insurance companies, based on the experience of the International Association of Insurance Supervisors (IAIS).*

Results. *This article researched the foreign practice of determining the category of “systemically important financial institution” and the reasons for its allocation. The idea was to consider a list of criteria for the identification of Global Systemically Important Insurers, based on the experience of the IAIS. The research proved the necessity of identifying systemically important insurers in Ukraine. The author developed the methodology for identifying systemically important insurers at the national level, which is based on indicators of three categories: size, interconnectedness, non-insurance activities. The methodology identified the systemically important insurers in the Ukrainian market that are representatives of foreign insurance groups and insurance companies with national capital.*

Conclusion. *The presence of systemically important companies in the market requires supervision by the regulator for their activities. The first step in regulating the activities of systemically important insurers is to increase control over their compliance with the law, especially as regards the transparency of reporting and disclosure of information about insurer's services for clients.*

Keywords: *systemically important insurers, Global Systemically Important Insurers (G-SIIs), identification criteria, method of definition, regulation, International Association of Insurance Supervisors (IAIS).*

JEL Classification: G22.

Постановка проблеми. Визнання Україною історичного зв'язку та спільних цінностей з Європейським союзом, підписання і набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1] передбачає інтеграцію фінансового ринку України, невід'ємною частиною якого є страховий ринок, до міжнародного фінансового ринку. Економічна інтеграція та політична асоціація передбачає реформування й адаптацію українського законодавства відповідно до вимог ЄС.

У 2015 р. Національний банк України прийняв “Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року” [2], оновлення якої відбулося у 2017 р., з урахуванням виконання практичних кроків реформування фінансового сектору, що здійснюється у трьох основних напрямках: забезпечення фінансової стабільності, зміна інституційної побудови органів державного регулювання та захист прав споживачів.

Створення стійкого, ефективного, стабільного страхового ринку, а також забезпечення захисту споживачів страхових послуг та інвесторів, неможливе без ідентифікації страхових компаній (СК), які можуть бути носіями системного ризику, а саме системно важливих страхових компаній.

Питання визначення системно важливих СК набули особливої актуальності на світовому рівні після фінансової кризи 2007–2009 рр., що характеризувалася банкрутством міжнародних фінансових конгломератів, які поєднували роботу у кількох сегментах фінансового ринку та в багатьох країнах світу.

Оскільки нині на страховому ринку України працюють СК, які представляють міжнародні страхові групи, деякі із яких належать до переліку глобальних системно важливих страхових компаній, оцінка їх впливу на розвиток страхового ринку України можлива через визначення системно

важливих страхових компаній на національному рівні.

Метою статті є розробка методики визначення системно важливих страхових компаній в Україні з урахуванням досвіду Міжнародної асоціації органів страхового нагляду (IAIS).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням системного ризику, визначенням системно важливих фінансових установ, формуванням критеріїв їх ідентифікації займалися зарубіжні та вітчизняні вчені, а саме: С. Айвазян, І. Андрієвська [3], Ю. Євлахова [4], А. Єрмошенко [5], Г. Карчева, О. Карчева [6], О. Момот [7], О. Примостка [8]. Віддаючи належне існуючим напрацюванням, варто зазначити, що більшість наукових праць присвячено визначенню системно важливих банків.

Питання ідентифікації системно важливих страхових компаній розглядаються у наукових працях таких зарубіжних науковців, як: Дж. Барч, Ф. Свагел, А. Прабха [9], М. Буссе, М. Дасорогна [10], Ф. Брюле [11], К. Гуїне [12], Г. Пенікас, В. Петров [13]. Водночас в Україні не приділяють належної уваги визначенню системно важливих страхових компаній, не сформовані критерії відбору та показники для створення методики ідентифікації системно важливої страхової компанії. Це обумовлює актуальність проведення даного наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливість системного ризику й адекватного нагляду за системно важливими фінансовими організаціями закладено в Декларації про зміцнення фінансової системи, ухваленої на Лондонському саміті у 2009 р., де зазначено, що “великі та складні фінансові установи вимагають особливо ретельного контролю, враховуючи їх системне значення” [14, с. 3].

Відповідно до сформованого Радою з фінансової стабільності (Financial Stability

Board) поняття “системно важлива фінансова організація” – це фінансова установа, погіршення фінансового стану чи порушення діяльності якої через розмір, складність операцій та взаємні зв'язки цієї установи з іншими, призведе до значних порушень у роботі фінансової системи [15].

В Україні визначення системно важливих фінансових установ здійснюється виключно для банківського ринку. “Положення про порядок визначення системно важливих банків” [16] є єдиним нормативним підходом для визначення “системної значимості” сформованим на національному рівні, тому його аналіз є доцільним та важливим для подальшого дослідження.

Методика визначення системно важливих банків побудована на основі показників трьох категорій: розмір, взаємопов'язаність, напрям діяльності, де категорія “розмір” займає найбільшу питому вагу (70%). Варто зазначити, що НБУ акцентує увагу на масштабах діяльності системно важливого банку, при цьому враховує специфіку його послуг, а саме традиційну діяльність із залучення коштів та кредитування галузей економіки України.

Розробка IAIS – асоціації, що об'єднує на добровільній основі органи державного регулювання та нагляду більш ніж 200 юрисдикцій, – “Методологія оцінки глобальних системно важливих страхових компаній: первісний підхід” (Global Systemically Important Insurers: Initial Assessment Methodology) [17] побудована на основі показників п'яти категорій: розмір, взаємопов'язаність, глобальна діяльність, нетрадиційне страхування та нестрахова діяльність, взаємозамінність.

В розглянутих методиках два критерії спільні, інші – відмінні, що враховують специфіку банківського та страхового ринків.

Перший критерій, спільний для двох методик, – це “розмір”, який зазвичай визначаєть-

ся через сукупні активи фінансової установи. Вважається, що саме фінансові установи, які мають найбільші частки в загальних обсягах активів, є системно утворюючими і потребують пильної уваги з боку органів державного нагляду і регулювання (ОДНР).

З метою формування фокус-групи для подальшого дослідження та визначення потенційних системно важливих страхових компаній, нами запропоновано використовувати показник розміру активів.

Частка страхового ринку, яку контролює СК, залежить від обсягу страхових премій, що надходять від споживачів страхових послуг в обмін на страховий захист. Тому цей показник, на наш погляд, також необхідно включити в методику розрахунку.

Наступний спільний критерій, який з точки зору фахівців [6, 7, 8] дає змогу виявити системно важливу фінансову установу, – це “взаємопов’язаність”. У банківській галузі за цим критерієм оцінюються зв’язки всередині банківської системи. Позиція IAIS щодо критерію “взаємопов’язаність” більш широка та охоплює зв’язки страхової галузі з іншими сегментами фінансового ринку. В страхових компаніях переплітаються страхова, фінансова та інвестиційна діяльності, які формують мережу зв’язків як всередині страхового сектору, так і за його межами. СК технологічно пов’язані з перестраховими компаніями, оскільки передають страхові ризики перестраховикам. Крім того, СК є учасником багатовекторних відносин: із фізичними та юридичними особами, які є споживачами його послуг, із іншими СК та перестраховиками на внутрішньому страховому ринку, а також на міжнародному ринку перестраховання.

За межами страхового ринку СК мають зв’язки з ринком капіталу й іншими секторами економіки країни, де здійснюють залучення грошових коштів і розміщення страхових та вільних резервів. Так, розміщення страхових резервів у банку, який протягом дії

депозитного договору визнано НБУ неплатоспроможним та виводиться з ринку, може призвести до втрати частини страхових резервів СК (у випадку недостатньо ефективної диверсифікації розміщення страхових резервів ризик трансмісії є досить високим).

Протягом останніх років частка вкладень у банківські депозити у загальному обсязі активів стрімко збільшилась з 22,3% станом на 31.12.2014 р. до 32,9% станом на 31.12.2016 р. [18, 19]. Вказана ситуація може призвести до погіршення показників фінансового стану страхової компанії чи її неплатоспроможності при втраті банком ліквідності.

Тому за критерієм “взаємопов’язаність” для визначення системно важливих СК пропонуються наступні показники:

- частка інвестиційних активів у загальному обсягу активів;
- частка вихідного перестраховання у валових страхових преміях.

Саме ці показники, на нашу думку, відображають всю повноту відносин СК з іншими контрагентами. Так, через операції перестраховання можна говорити про взаємозалежність страхових компаній. У випадку неспроможності перестраховика виконати свої зобов’язання перед СК, може постраждати не тільки перестраховальник, як суб’єкт економічних відносин, а і споживачі страхових послуг, які вчасно не отримають відшкодування збитків. Висока частка запозичених коштів у зобов’язаннях СК демонструє її залежність від зовнішніх ресурсів і може бути індикатором завищеної волатильності відносно зовнішніх ринкових факторів.

Через те, що обсяги та зміни фінансової й інвестиційної діяльності зафіксовано за критерієм “взаємопов’язаність”, для критерію “нестрахова діяльність” пропонується один показник – доходи від нестрахової діяльності.

Для формування критерію “взаємозамінність” міжнародними експертами визначено найбільш вразливі в глобальному вимірі стра-

хові ринки та показники діяльності страхових груп на цих ринках. За аналогією для визначення показників критерію “взаємозамінність” пропонується виокремлення найбільш ризикових видів страхування в Україні та врахування страхових премій за ними. У зв'язку з відсутністю розподілу страхових премій за видами страхування, за даними фінансової звітності, що оприлюднюється СК, критерій “взаємозамінність” ми поки що не розглядаємо.

Таким чином, враховуючи особливості страхування, запропоновано наступні категорії та показники визначення системно важливих страхових компаній в Україні (табл. 1).

Перш ніж перейти до розрахунків показників за даними фінансової звітності страхових компаній, сформуємо кілька гіпотез:

- 1) в Україні відсутні системно важливі страхові компанії;
- 2) системно важливими страховими компаніями є виключно страхові групи;
- 3) системно важливі страхові компанії сформувались виключно на ринку страхування іншого, ніж страхування життя;
- 4) системно важливі страхові компанії сформувались виключно на ринку страхування життя;
- 5) системно важливі страхові компанії є представниками як ринку страхування життя, так і страхування іншого, ніж страхування життя.

Масив потенційних системно важливих страхових компаній в Україні сформовано шляхом відбору СК, частка активів яких пере-

вищує один відсоток загальних активів страхових компаній України. До вибірки включено страхові групи, зареєстровані у Нацкомфінпослуг, які відповідають критерію вибірки, та окремі СК, що перевищили порогове значення показника (один відсоток частки активів СК у загальних активах), яке у 2015 р. становило 607291 тис. грн, а у 2016 р. – 560756 тис. грн.

Потенційних системно важливих страхових компаній у 2015 р. було 15, у 2016 р. – 17. Із зазначеного переліку із семи зареєстрованих страхових груп (станом на 31.08.2017 р.) до потенційних системно важливих страхових компаній віднесено п'ять страхових груп як у 2015, так і у 2016 рр.

Нормування отриманих значень показників здійснено на основі наступної формули:

$$P_i^* = (P_i - P_i^{\min}) / (P_i^{\max} - P_i^{\min}), \quad (1)$$

де $P_i^* \in [0;1]$ – значення *i*-го показника в нормованому вигляді, кращим вважається більше значення *P*;

P_i – фактичне значення показника;

P_i^{\min} – мінімальне значення показника у вибірці потенційних системно важливих страхових компаній;

P_i^{\max} – максимальне значення показника у вибірці потенційних системно важливих страхових компаній.

Сумування нормованих значень показників, зважених на вагові частки, визначає індекс системної значимості кожної страхової компанії або страхової групи.

Для виокремлення системно важливих страхових компаній від СК, що залишають-

Таблиця 1

Критерії визначення системно важливих страхових компаній в Україні*

№ з.п.	Категорія	Показник
1.	Розмір	Активи
		Страхові премії
2.	Взаємопов'язаність	Частка вихідного перестраховування у валових страхових преміях
		Частка інвестиційних активів у загальному обсязі активів
3.	Нестрахова діяльність	Доходи від нестрахової діяльності

*Складено автором.

ся потенційно системно важливими, використано середній індекс системної значимості. Ми вважаємо, що середній індекс системної значимості є тією межею, котра відділяє системно важливі компанії від інших потенційних системно важливих СК.

За результатами проведеного дослідження, виокремлено групу системно важливих страхових компаній в Україні, яка у 2015 р. охоплювала сім компаній: СК "Кремінь", страхова група "Граве Україна", страхова група "Уніка Україна", СК "Альянс", "Метлайф", страхова група "АХА", страхова група "Vienna insurance group Ukraine", а в 2016 р. до ідентифікованих семи компаній додалися ще дві: СК "ІНГОССТРАХ" та СК "ТАС".

Проаналізуємо висунуті гіпотези на предмет підтвердження чи спростування.

Перша гіпотеза стосувалася реальності існування системно важливих СК в Україні. В процесі дослідження нами запропонований методичний апарат на основі критеріїв та показників, які, на нашу думку, враховують логіку дослідження IAIS щодо визначення G-SIs та найкращим чином характеризують діяльність СК в Україні.

Результати здійснених розрахунків дали змогу виокремити страхові компанії, які можна вважати системно важливими для України. Протягом двох періодів поспіль список системно важливих СК доповнювався, але сім компаній протягом зазначених років постійно функціонують як системно важливі для страхового ринку України. Тому гіпотезу про відсутність на страховому ринку системних компаній можливо спростувати.

Відповідно до другої гіпотези – системно важливими страховими компаніями є страхові групи. Проте результати дослідження показали, що крім страхових груп до системно важливих страхових компаній належать СК, що не утворюють страхову групу, а діють як окремі, одноосібні компанії. Так, на 2015 р. з семи системно важливих страхових компаній

чотири належать до страхових груп. У 2016 р. з дев'яти системно важливих страхових компаній до страхових груп також належать чотири страхові групи: "Граве Україна", "Уніка Україна", "АХА" та "Vienna insurance group Ukraine".

Третя гіпотеза стосувалася формування системно важливих страхових компаній на ринку страхування іншого, ніж страхування життя, що займає переважну частку вітчизняного страхового ринку. Проте серед визначених системно важливих страхових компаній необхідно відмітити страхові компанії "ТАС" та "Метлайф", які спеціалізуються на страхуванні життя. Власником компанії "Метлайф" (99,99% голосуючих акцій) є швейцарська компанія MetLife Global Holding Company II LLC, яка належить до холдингової корпорації MetLife (США) [20], що у 2013 р. увійшла до переліку глобальних системно важливих СК.

Спростовуючи вказану гіпотезу, необхідно акцентувати увагу також на діяльності двох страхових груп: "Граве Україна" та "Уніка Україна", в яких страхові компанії, що здійснюють страхування життя, займають значні обсяги в активах і страхових преміях групи (табл. 2). При чому, якщо СК "Уніка життя" не превалує в групі, то СК "Граве Україна страхування життя" належить 95% активів та більше 81% страхових премій страхової групи.

Четверта гіпотеза стосувалася формування системно важливих страхових компаній на ринку страхування життя. Однак ця гіпотеза не підтвердилася.

П'ята гіпотеза визначала, що системно важливі страхові компанії є представниками ринку страхування життя та страхування іншого, ніж страхування життя, і знайшла підтвердження.

Проведене дослідження дало змогу виокремити зі сформованої фокус-групи системно важливі для національного ринку страхові компанії. У 2015 р. – це сім системно важливих СК, на частку яких припадало 20,86% активів та 22,71% валових

Частка активів та валових премій компаній зі страхування життя в сукупних активах і преміях страхової групи у 2015–2016 рр., %*

Страхова група	Страхова компанія	Частка активів компанії в активах страхової групи, %		Частка валових премій компанії в сумі валової премії страхової групи, %	
		2015	2016	2015	2016
Граве Україна	ГРАВЕ УКРАЇНА Страхування життя	95,21	95,75	82,78	81,96
Уніка Україна	СК "УНІКА ЖИТТЯ"	45,60	43,38	20,68	20,81

* Складено автором на основі даних фінансової звітності.

страхових премій, у 2016 р. – 9 компаній, які акумулювали 29,18% активів та 29,01% валових страхових премій.

Вплив системно важливих СК на страховий ринок України можливо відобразити через частку, яку вони займають на ринку за активами та валовими страховими преміями (рис. 1, рис. 2).

Приріст частки ринку, що контролюється системно важливими страховими компаніями, у 2016 р. відповідно до попереднього періоду відбувся не тільки за рахунок збільшення кількості компаній, а й за рахунок розширення діяльності семи системно важливих СК, частка яких за активами збільшилась на 3,93 п.п. та стано-

вила 24,78% від сукупних активів страхового ринку України. При цьому, за валовими преміями приріст склав 1,28 п.п. та досяг обсягу 23,99% сукупних валових страхових премій. Цей показник перевищує акумуляцію частки валових страхових премій від сукупного загально світового обсягу у глобальних системно важливих страхових компаній, яка у 2013 р. (першому році ідентифікації G-SIIs) становила 11%.

Висновки. Зазначимо, що присвоєння статусу "системно важливої страхової компанії" не має розглядатись ОДНР чи керівництвом СК з позиції "занадто великий, щоб допустити банкрутство". Орієнтуючись на позицію Великої Британії, яка, враховуючи

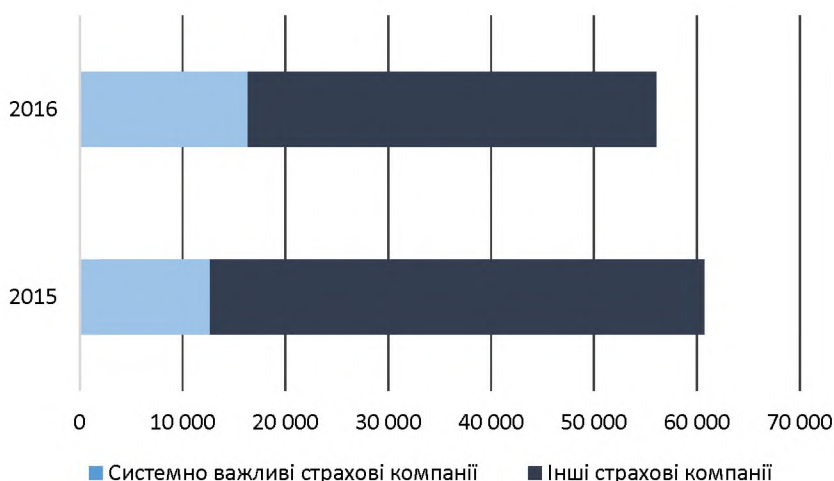

Рис. 1. Обсяг активів системно важливих СК на ринку у 2015–2016 рр.*

* Побудовано на основі даних фінансової звітності та [18, 19].

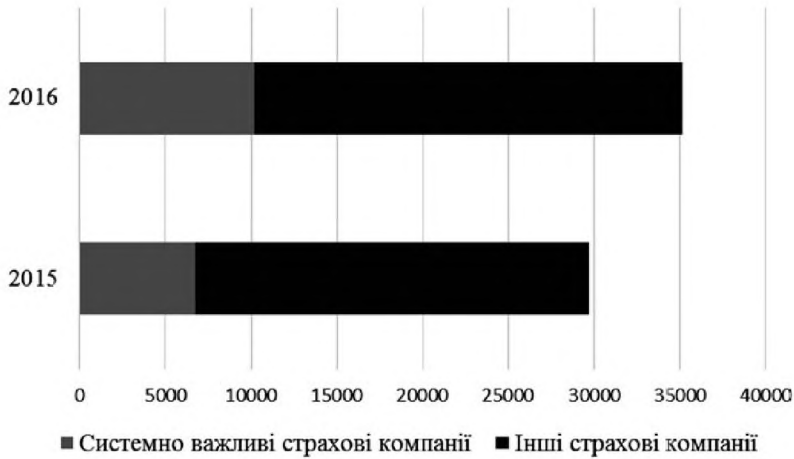

Рис. 2. Обсяг валових страхових премій системно важливих СК на ринку у 2015–2016 рр.*

* Побудовано на основі даних фінансової звітності та [18, 19].

досвід США щодо підтримки системно важливих установ (де було витрачено значні кошти платників податків на їх порятунок), зробила акцент на недопущення використання державних коштів на порятунок системної установи, – українські ОДНР також повинні направити свої зусилля на посилення контролю за вказаними установами.

Присвоєння статусу “системно важливої страхової компанії” має сприяти структуруванню нагляду на страховому ринку. Перший практичний крок щодо розбудови консолідованого нагляду Нацкомфінпослуг вже зробила, встановивши вимоги до капіталу страхових груп та запровадивши консолідований нагляд за страховою групою. Наступним кроком було б формування методики ідентифікації національних системно важливих СК та встановлення нагляду за ними.

При запровадженні нагляду за системно важливими національними страховими компаніями не обов’язково встановлення для них окремих нормативів капіталу чи маржі платоспроможності. На наш погляд, спочатку необхідно посилити контроль за виконанням системно важливою СК норм законодавства, особливо в частині прозо-

рості звітності та відкритості інформації щодо її послуг для клієнтів.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року : Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>
3. Айвазян С.А. Выявление системно значимых финансовых организаций: обзор методологий / С.А. Айвазян, И.К. Андриеевская, Р. Конноли, Г.И. Пеникас // Деньги и кредит. – 2011. – № 8. – С. 13–16.
4. Евлахова Ю.С. Тенденции регулирования глобальных системно значимых финансовых институтов / Ю.С. Евлахова // Финансовая аналитика: проблемы и решения. – 2015. – № 35 (269). – С. 39–43.

5. Єрмошенко А.М. Ризики діяльності страховиків і шляхи їх зменшення / А. М. Єрмошенко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2009. – № 6 (96). – С. 207–215.
6. Карчева Г.Т. Визначення та регулювання системно значимих банків / Г.Т. Карчева, О. Я. Карчева // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. – 2014. – Вип. 1. – С. 306–314.
7. Момот О.М. Роль транснаціональних банків у transmisії глобального системного ризику / О.М. Момот // *Світ фінансів*. – 2017. – № 2 (51) – С. 170–179.
8. Примостка О.О. Методологія визначення системно важливих фінансових організацій / О.О. Примостка // *Вісник ЖДТУ*. – 2014. – № 4 (70). – С. 175–181.
9. James R. Barth. Just how big is the too big to fail problem? [Electronic resource] / James R. Barth, A. Prabha, P. Swagel. – 2014. – Access mode : <https://fic.wharton.upenn.edu/wp-content/uploads/2016/11/12-06.pdf>
10. Busse M. The price of being a systemically important financial institution (SIFI) [Electronic resource] / M. Busse, M. Dacorogna / MPRA. – June 2016. – Access mode : https://mpra.ub.uni-muenchen.de/75787/1/MPRA_paper_75787.pdf
11. Brühl V. How to define a systemically important financial institution – a new perspective [Electronic resource] / V. Brühl / CFS Working Paper. – 2016. – Access mode : <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/146919/1/869807668.pdf>
12. Guiné C. Global systemically important insurers [Electronic resource] / C. Guiné / *Financial Stability Report*. – May 2014. – Access mode : https://eiopa.europa.eu/Publications/Reports/Global_Systemically_Important_Insurers.pdf
13. Исследование детерминант системной значимости страховых компаний / Г. И. Пенникас, В. С. Петров // *Банковское дело*. – 2014. – № 7. – С. 28–33.
14. Declaration on strengthening the financial system – London Summit, 2 april 2009. – P. 1–6. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.oecd.org/g20/summits/london/Annex-Declaration-Strengthening-Financial-System.pdf>
15. FSB. Policy measures to address systemically important financial institutions [Electronic resource]. – Access mode : http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_111104bb.pdf?page_moved=1
16. Положення про порядок визначення системно важливих банків: Постанова Правління Національного банку України від 25.12.2014 № 863 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0863500-14>
17. Global systemically important insurers: initial assessment methodology [Electronic resource] / International association of insurance supervisors. – July 18, 2013. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.iaisweb.org/file/34257/final-initial-assessment-methodology-18-july-2013>
18. Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік [Електронний ресурс] / Нацкомфінпослуг. – Режим доступу : https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/zvitni_dani/sk_%202015.pdf
19. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік [Електронний ресурс] / Нацкомфінпослуг. – Режим доступу : https://nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf
20. Ласкаво просимо до MetLife в Україні [Електронний ресурс] / ПрАП “МемЛайф”. – Режим доступу : <http://www.metlife.ua/uk/Individual/Who-We-Are/Locally/index.html>

References

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odninoi storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27.06.2014 r. [Association agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand]. (2018, June, 14). Available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Postanova Pravlinnia Natsionalnogo banku Ukrainy. Kompleksna prohrama rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2020 roku [The resolution of Board of National Bank of Ukraine “Comprehensive program of development of the financial sector of Ukraine till 2020”]. (2018, February, 10). Available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>

3. Ayvazyan, S.A., Andrievskaya, I.K., Konnoli, R., Penikas G.I. (2011). *Viyavlenie sistemno znachimykh finansovykh organizatsiy: obzor metodologiy [Identification of systemically important financial organizations: review of methodologies]*. *Dengi i kredit – Money and credit*, 8, 13–16 [in Russian].
4. Evlahova, Ju.S. (2015). *Tendentsii regulirovaniya globalnykh sistemno znachimykh finansovykh institutov [Trends in the regulation of global systemically significant financial institutions]*. *Finansovaya analitika: problemy i resheniya – Financial analytics: problems and solutions*, 35 (269), 39–43 [in Russian].
5. Yermoshenko, A. M. (2009). *Ryzyky diialnosti strakhovykh i shliakhy yikh zmenshennia [Risks in insurers' activity and ways of their decrease]*. *Aktualni problemy ekonomiky – Current issues of economics*, 6 (96), 207–215 [in Ukrainian].
6. Karcheva, H. T., Karcheva, O. Ya. (2014). *Vyznachennia ta rehuliuвання systemno znachymykh bankiv [Definition and regulation of systemically important banks]*. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy – Social and economic problems of the modern period of Ukraine*, 1, 306–314 [in Ukrainian].
7. Momot, O.M. (2017). *Rol transnatsionalnykh bankiv u transmisiі hlobalnoho systemnoho ryzyku [The role of transnational banks in the transmission of global systemic risk]*. *Svit finansiv – The finance world*, 2 (51), 170–179 [in Ukrainian].
8. Prymostka, O.O. (2014). *Metodolohiia vyznachennia systemno vazhlyvykh - finansovykh orhanizatsiy [The methodology for determining systemically important financial institutions]*. *Visnyk ZhDTU – Bulletin of ZhDTU*, 4 (70), 175–181 [in Ukrainian].
9. James R. Barth, A. Prabha, P. Swagel. (2014). *Just how big is the too big to fail problem?* Available at: <https://fic.wharton.upenn.edu/wp-content/uploads/2016/11/12-06.pdf>
10. Busse, M., Dacorogna, M. (2016). *“The price of being a systemically important financial institution (SIFI)*. Available at: https://mpr.ub.uni-muenchen.de/75787/1/MPRA_paper_75787.pdf
11. Brühl, V. (2016). *How to define a systemically important financial institution – a new perspective*. CFS Working Paper. Available at: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/146919/1/869807668.pdf>
12. Guiné, C. (2014). *Global systemically important insurers*. *Financial Stability Report*, May. Available at: https://eiopa.europa.eu/Publications/Reports/Global_Systemically_Important_Insurers.pdf (Accessed 14 Jan 2018).
13. Penikas, G.I., Petrov, V.S. (2014). *Issledovanie determinant sistemnoy znachimosti strakhovykh kompaniy [Research of the determinants of the systemic importance of insurance companies]*. *Bankovskoe delo – Banking business*, 7, 28–33 [in Russian].
14. London Summit. (2009). *Declaration on strengthening the financial system*. Available at: <http://www.oecd.org/g20/summits/london/Annex-Declaration-Strengthening-Financial-System.pdf>
15. FSB. *Policy measures to address systemically important financial institutions*. Available at: http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_111104bb.pdf?page_moved=1
16. *Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy. Polozhennia pro poriadok vyznachennia systemno vazhlyvykh bankiv vid 25.12.2014 №863 [The resolution of Board of National Bank of Ukraine “Regulations on the procedure for determining systemically important banks”]*. (2018, February, 10). Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0863500-14>
17. *Global systemically important insurers: initial assessment methodology*. Available at: <https://www.iaisweb.org/file/34257/final-initial-assessment-methodology-18-july-2013> (2018, January, 22).
18. *Pidsumky diialnosti strakhovykh kompaniy za 2015 rik [Results of the activity of insurance companies for 2015]*. Available at: https://nfp.gov.ua/files/DepFinMon/zvitni_dani/sk_%202015.pdf
19. *Pidsumky diialnosti strakhovykh kompaniy za 2016 rik [Results of the activity of insurance companies for 2016]*. Available at: https://nfp.gov.ua/files/sk_%202016.pdf
20. *Laskavo prosymo do MetLife v Ukraini [Welcome to MetLife in Ukraine]*. Available at: <http://www.metlife.ua/uk/Individual/Who-We-Are/Locally/index.html>

Стаття надійшла до редакції 19.12.2017.